

MINISTER
PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ

GABINET MARSZAŁKA SENATU
wpłynęło dn. 16.05.2014r.
nr. 2120 podpis. M. Połci

Warszawa, dnia 16 maja 2014 r.

DUS-0700-124-BB/14

SEKRETARIAT
Biura Prac Senackich
wpłynęło dn. 18.05.14
nr. 3166 podpis. M

Pan

Bogdan Borusewicz

Marszałek Senatu

Rzeczypospolitej Polskiej

Stanisław Paweł Marzec

Odpowiadając na, przesłane przy piśmie z dnia 16 kwietnia br. znak: BPS/043-52-2282/14, oświadczenie złożone przez senator Janinę Sagatowską na 52. posiedzenia Senatu RP w dniu 10 kwietnia 2014 r. uprzejmie wyjaśniam, co następuje.

Przepisami ustawy z dnia 2 września 1994 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych (Dz. U. z 2001 r. Nr 60, poz. 622, z późn. zm.) uregulowano sprawę świadczenia pieniężnego i uprawnień przysługujących przymusowo zatrudnianym żołnierzom zastępczej służby wojskowej.

Na mocy tych przepisów prawo do świadczenia pieniężnego i określonych uprawnień przysługuje żołnierzom:

- zastępczej służby wojskowej, którzy w latach 1949-1959 byli przymusowo zatrudniani w kopalniach węgla, kamieniołomach oraz w zakładach pozyskiwania i wzbogacania rud uranowych,
- z poboru w 1949 r., którzy byli wcieleni do ponadkontyngentowych brygad "Służby Polsce" i przymusowo zatrudniani w kopalniach węgla i kamieniołomach,
- przymusowo zatrudnianym w batalionach budowlanych w latach 1949-1959.

Świadczenie pieniężne oraz uprawnienia określone wskazanymi przepisami nie przysługują żołnierzom Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Wojsk Ochrony Pogranicza odkomenderowanym w 1956 r. do kopalń węgla bez selekcyjonowania

politycznego określonego kategorią zastępczą służby wojskowej oraz żołnierzom, którzy w ramach werbunku ochotniczego zawarli umowę o pracę w górnictwie węglowym.

Świadczenie pieniężne przysługuje za każdy pełny miesiąc trwania pracy, nie więcej jednak niż łącznie za 20 miesięcy, obecnie jest to maksymalnie 206,76 zł. Podwyższenie tego świadczenia następuje przy zastosowaniu waloryzacji. W przypadku zbiegu prawa do tego świadczenia z prawem do świadczenia pieniężnego przysługującego, przykładowo z tytułu pracy przymusowej na rzecz III Rzeszy i ZSRR bądź dodatkiem kombatanckim, dodatkiem z tytułu za tajne nauczanie, wypłacane jest jedno z tych świadczeń, tj. świadczenie wyższe lub wybrane przez osobę zainteresowaną.

Osobom uprawnionym do świadczenia pieniężnego przysługuje również prawo do ryczałtu energetycznego, który obecnie wynosi 165,71 zł.

Żołnierzom przymusowo zatrudnianych w zakładach pozyskiwania i wzbogacania rud uranowych, przysługuje jednorazowo odszkodowanie w wysokości:

22 200 zł – jeżeli u poszkodowanego orzeczono na stałe inwalidztwo I grupy lub całkowitą niezdolność do pracy oraz do samodzielnej egzystencji,

15.850 zł - jeżeli u poszkodowanego orzeczono na stałe inwalidztwo II grupy lub całkowitą niezdolność do pracy,

9.510 zł – dla pozostałych poszkodowanych.

Należy także wskazać, że żołnierzom przymusowo zatrudnianym, niezdolnym do pracy wskutek niezdolności pozostającej w związku z przymusowym zatrudnieniem, przysługują świadczenia pieniężne i inne uprawnienia określone przepisami ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 2010 r. Nr 101, poz. 648, z późn. zm.).

Przysługujące żołnierzom przymusowym świadczenie pieniężne i uprawnienia, w tym określone uprawnienia przysługujące z tytułu niezdolności do pracy pozostającej w związku z przymusowym zatrudnieniem wolne są od podatku dochodowego od osób fizycznych i finansowane są z budżetu państwa.

Decyzje w sprawie indywidualnych uprawnień do świadczeń podejmuje organ rentowy właściwy ze względu na miejsce zamieszkania na podstawie złożonego przez osobę zainteresowaną wniosku wraz z zaświadczeniem organu wojskowego potwierdzającego rodzaj i okres wykonywania przymusowego zatrudnienia w ramach zastępczej służby wojskowej.

Jednocześnie pragnę uprzejmie wyjaśnić, że w sprawie żołnierzy wojsk kolejowych zwróciłem się o przedstawienie stanowiska do Kierownika Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

Kierownik Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób represjonowanych przedstawił, że *„ w opinii Urzędu niezasadne jest porównywanie sytuacji żołnierzy wojsk kolejowych z żołnierzami służby zastępczej, którzy są beneficjentami ustawy z dnia 2 września 1994 r. o świadczeniu pieniężnym i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych.*

Nie ma bowiem wątpliwości co do czysto represyjnego charakteru formacji służby zastępczej. Kierowano do nich osoby podejrzewane czy uznawane przez ówczesne władze za niepewne politycznie (niewłaściwe pochodzenie, służba w Armii Krajowej) czy wrogo nastawione do reżimu. Stosownie do represyjnego charakteru tych formacji wyglądał sposób świadczenia pracy, warunki bytowe i inne dodatkowe szykany. Formacje te zlikwidowano wraz z pewnym osłabieniem represyjności systemu w końcu lat 50.

Inny charakter miały wojska kolejowe i drogowe, gdzie pobór odbywał się na zasadach ogólnych; również warunki pracy nie miały charakteru celowej, dodatkowej uciążliwości. Oprócz funkcji gospodarczych posiadały one niezaprzeczalne funkcje militarne, czego najlepszym przykładem jest funkcjonowanie takich wojsk w II RP i w ograniczonej formie – również dzisiaj.

Należy jednak uznać za bardzo prawdopodobne, iż wynagrodzenie płacone żołnierzom wojsk kolejowych i drogowych nie było adekwatne do wkładu ich pracy (bliższe dane na ten temat ma zapewne Ministerstwo Obrony Narodowej). Jednak do cech ówczesnego systemu należało immanentne naruszanie wielu praw obywatelskich, w tym również pracowniczych. Setki tysięcy ludzi było wcielanych do brygad Służby Polsce, by świadczyć w zasadzie darmową pracę; tysiące Polaków traciło swoje oszczędności w wyniku przeprowadzonych przez władzę wymian pieniędzy, część obywateli była pozbawiana okresowo swobody wyboru miejsca zatrudnienia w wyniku tzw. nakazów pracy albo represji politycznych itp.

Zadośćuczynienie tym wszystkim niegodziwościami nie jest możliwe, z uwagi na skalę naruszeń praw przez ówczesne władze komunistycznej Polski i ograniczonych możliwości finansowych demokratycznej Polski. W związku z powyższym przyjęto zasadę, że rekompensaty otrzymują tylko ofiary najcięższych represji, tj. rodziny osób zamordowanych oraz osoby pozbawiane wolności.”.

Pragnę także uprzejmie dodać, że przyznanie szczególnych uprawnień do preferencyjnych świadczeń wybranej grupie społecznej jest powodem do wysuwania roszczeń przez kolejne grupy, które czują się pokrzywdzone w wyniku działań okresu wojny bądź okresu powojennego, jak przykładowo: cywilne ofiary wojny, małoletnie ofiary wojny. Wielu grupom społecznym, które doznały krzywd w okresie wojny bądź w okresie powojennym nie przyznano żadnych uprawnień ani zadośćuczynienia za doznane cierpienia. Dziesiątki tysięcy osób poszkodowanych przez oba systemy totalitarne oczekuje różnych form zadośćuczynienia za doznane krzywdy.

Pragnę podkreślić, iż przy rozpatrywaniu uprawnień dla osób, które podlegały różnym formom przymusowego zatrudnienia bądź represji należy mieć także na względzie sytuację wielu grup społecznych, które z różnych przyczyn pozostają w trudnej sytuacji życiowej, jak przykładowo: emeryci i renciści, osoby bezrobotne, osoby niepełnosprawne, matki samotnie wychowujące dzieci oraz rodziny wielodzietne.

Pragnę uprzejmie zauważyć, że rozwiązania przyznające uprawnienia określonym grupom społecznym podlegającym różnym formom represji okresu wojennego lub okresu powojennego wynikają z możliwości budżetu państwa.

Biorąc pod uwagę powyższe, jak również trudną sytuację finansów publicznych, a w związku z tym konieczność ograniczenia wydatków finansowanych z budżetu państwa nie są podejmowanie działania zmierzające do przyznawania wybranym grupom społecznym preferencyjnych uprawnień.

G poważaniem

MINISTER
ZUP PODSEKRETARZ STANU
Marek Bucior